

konglomerasie van onbenullighede is: van watter belang kan “Die veggeneraal en die mielie” (358–361) of “Krakatau” (*sic*) ... (388–394) werklik wees vir die literêr geskoolde leser (buiten “puur verstrooiing”)?

Die laaste groep bydraes is ’n weergawe van gebeure en skrywe, veral briewe, rondom die bestudering en moontlike publikasie van werk gedoen deur Kannemeyer en sy studente in edisiewetenskap oor korrespondensie tussen die Louw-broers. Dit verskaf ook ’n oorsig van hoe die module dokumentasie-/edisiewetenskap tot stand gekom het aan die Universiteit van Stellenbosch. Interessante feite word geopenbaar, maar belangriker nog is die gevoel van wrewel wat in die skrywe deursypel; ’n gevoel van veronregting word gedekodeer. Dit sluit aan by Kannemeyer se regverdiging van sy vakgebied en sy defensiewe uitinge wat reeds vanaf die eerste “rubriek” merkbaar is.

Ten opsigte van die inhoud van die verskillende rubrieke: Die outeur verklaar die belang wat *close reading* vir hom het: “Dit is ’n ingesteldheid waarmee ek, terloops, vandag nog steeds volledig akkoord gaan”, maar hy voel ook “dat biografiese geskiedskrywing ’n bydrae tot ’n beter begrip van die literatuur kan lewer. Al is dit dan net om sekere gegewens in ’n teks vir ons te konkretiseer of makliker te laat verstaan” (84). Kannemeyer meld selfs dat Van Wyk Louw in sy radiopraatjies van *Hineininterpretieren* gepraat het (134). In dieselfde “rubriek” gaan Kannemeyer egter voort met ’n ontleding van “Beeld van ’n jeug: Duif en perd” en meld “die verbeeldingsvlug terug in die *Sutherlandse* wêreld van sy jeug” (135, my kursief). In sy bydrae oor Van Wyk Louw se gedig, “Nog eenmaal wil ek in die Skemeraand” (130–146) verwys Kannemeyer na die “latere en gevorderde leeftyd” van die skrywer (130). Die gedig self bied geen rede vir die idee van ’n “gevorderde leeftyd” nie,

maar dié spesifieke vertolker kom dit eers agter wanneer hy by die digter se biografie uitkom “ná sy stipte lees van die ‘printed page’ met die byhaal van die bundelkonteks” (139), om te besef dat die digter “tog nie op gevorderde leeftyd was” nie, maar slegs 33 (140).

Soms word egter opnuut en indringend na bekende tekste gekyk. Wanneer Kannemeyer ’n teks pak, lewer dit deurdagte – alhoewel soms ook kontensieuse – insigte. Hierdie boek is vol interessante feite en uitsprake. Enigene wat in die letterkunde belang stel, kan met vrug na “*Uit puur verstrooiing*” kyk.

Salomi Louw

Emeritusprofessor

Universiteit van Limpopo, Sovenga

#### Die Jakkalsomer.

Dirk Jordaan. 2007. Kaapstad: Tafelberg. 200 pp. ISBN 978-0-624-04573-1.

Hoe posisioneer ’n skrywer van speur- en spioenasieverhale hom ideologies in ’n uitgerekte oorgangsituasie soos ons s’n? Te groot gediensigtheid aan die magshebbers kan ’n Afrikaanse skrywer ’n belangrike deel van sy leserspubliek kos. Aan die ander kant suis die afgronde van ’n reaksionêre houding.

Die paadjie waarmee Kas van den Bergh toentertyd (vgl. *Die verraaiers*) sy helde uit die koue kon terugbring na die heersende orde, is tans vol landmyne. Interessant in die verband is die werk van die onbesonge meester Chris Moolman wat kort na 1994 sy intriges kon verbind met bekende nuusgebeure en terselfdertyd die skadu’s daaromheen vindgryk ontgin. Deon Meyer het op dieselfde grondslag verder gegaan met die uitbou van merkwaardige karakters soos sy blanke Afrikaanse speurders Matt Joubert en Bennie

Griesel (*Feniks, Infanta*) wie se probleme met die oorgang saamvloei met persoonlike probleme asook met die ewe verwickelde, deur sy makkers in die steek gelate struggle-held Tobela Mpayipheli (*Infanta*).

Dirk Jordaan, Johannesburgse joernalis, plaas die intrige van sy pasverskene *Die Jakkals* somer eweneens in die troebel wêreld van hedendaagse nasionale intelligensie en polisiedienste. Net soos Moolman en Meyer voer hy sy vernaamste ideologiese posisioneringsmaneuvers uit deur die manier waarop hy sy hoofkarakter opbou – die jeugdigste kaptein De Villiers Pelser.

Pelser is blank, Afrikaans en beskik oor “adelbriewe” uit die ou bedeling waarin sy vader ‘n gesiene hoë polisie-offisier was. In die loop van die verhaal keer hy ‘n keer terug na hierdie geleedere op soek na inligting en moontlike reaksionêre vuil spel. Essensieel is sy innerlike stryd om vir “reg en geregtigheid” te staan, maar op ‘n nuwe, eie grondslag.

Die saak wat hy ontrafel, beland op sy lessenaar omdat hy lid is van ‘n spesiale taakspan wat onopgeloste apartheidsmoorde ondersoek. Hierdie posisie het hy te danke aan sy vroeëre vrywillige deelname aan die WVK as speurder. Dit was weer die gevolg van sy afkeer van die ou bedeling, iets wat versterk is deur wat in die kommissieverhoor aan die lig gekom het: “Daar is ‘n hele generasie, ‘n hele stelsel, wat steeds daar in die grou verlede agter hom staan en vir hom kyk. As hy net vroeër raakgesien het hoe verkeerd alles was [...] Dan was dit nie nou te laat nie. Of is dit? Kan hy nog iets bydra om dinge reg te maak? Het hy hier nog ‘n kans gekry?” (179)

Jordaan plaas sy hooffiguur egter ook in die tradisie van die individualistiese ondersoeker wat nie voetval vir twyfelagtige gesag nie. Lesersimpatie met kaptein Pelser vereis dus nie volkome aanvaarding van die huidige polisiebestel nie. Hy gaan voort na-

dat sy bevelvoerder, senior-superintendent Louis Nkosi, hom uitdruklik verbied het om dit te doen.

Dit blyk naamlik al gou dat die saak omtrent vier lyke wat in die Oos-Kaap gevind is, buite die WVK-opdrag val. Dit blyk ‘n teregstelling van ANC-kaders onder mekaar te wees. Hiervandaan lei die spoor na die bedekte immoraliteit van figure wat in die huidige bedeling onregmatig morele hoë grond beset het vergestalt deur die geheim-sinnige “Jakkals” van die titel.

Die magte waarteen Pelser as eenling te staan kom, is dus formidabel, maar ook uiters aktueel. ‘n Vraag wat na vore geskuif word, is bv. watter rigting ‘n jong blanke Suid-Afrikaner moet inslaan om opnuut morele inhoud aan sy beroep en lewe te gee.

Dit het ook al tradisie in die hedendaagse speurroman geword dat ‘n polisieman se persoonlike lewe onder druk is. Dit plaas ‘n held op ander manier in ‘n stryd teen homself. Pelser se huwelik het misluk en hy erken “dalk is hy bloot selfsugtig oor wat in sy kop aangaan” (178). Hy voeg egter by: “En dalk het sy werk tog iets daarmee te doen gehad”. In die verhaal self druk hy sy gedagtes en gevoelens probleemloos uit, soos in sy slotgesprek met die skerpsinnige en uitgeslape Jakkals. Die leser sou egter kon aflei dat alles simptoom was van sy sielkundige transformasie tot goeie burger in ‘n dapper nuwe samelewing.

Dit is natuurlik eweneens tipies van hierdie genre dat die held voor fisieke toetse gestel word waarby vindingrykheid lewensnoodsaaklik is. Gevegte met vuurwapens en ‘n indrukwekkende handgemeen bly inderdaad nie uit nie.

Dit is deurgaans duidelik dat die skrywer wel deeglik navorsing gedoen het, iets waardeur die roman op ‘n veel hoër vlak as die gewone spanningsverhaal geplaas word. In enkele gevalle word daar gestruikel wat taalgebruik betref, maar daarteenoor staan ook

weer mooi winste, vgl. maar die verwysing na “sekuriteitskomplekse vol wooneenhede wat beangs saamkoek”, ens. (103).

*Jakkalssomer* speel dus met ‘n interessante problematiek, en sluit in die opsig aan by die werk van o.a. Moolman en Meyer sonder om daarvoor terug te staan. Dit is ‘n goed deurdagte, uiters aktuele en afgeronde speurroman. Anders as in Etienne Leroux se *Een vir Azazel* is die bestaan van reg en verkeerd hier egter onbestrede, iets wat voorkom dat werklike groot hoogtes bereik word.

*Wium van Zyl*

Universiteit van Wes-Kaapland, Bellville

#### **Die blou van ons hemel.**

Quintus van der Merwe. Kaapstad: Tafelberg. 2007. 272 pp.  
ISBN: 978-0-624-04549-6.

Vir die eerste keer sedert André P. Brink se *Die ambassadeur* kan Afrikaanse romanlesers weer die vreemde wêreldjie van die diplomatieke diens betree. Quintus van der Merwe se onlangs verskene *Die blou van ons hemel* is grotendeels ‘n diplomate-roman. ‘n Mens kry egter ook te make met wat tans in Nederland en kennelik ook elders as “litteraire thriller” bemark word.

Verontwaardigde kritici in die Lae Lande het al sterk gereageer op die volgens hulle in die verband onvanpaste kwalifikasie “litterêr”. Self vind ek dit wel bruikbaar vir die oeuvre van Deon Meyer en ook Dirk Jordaan se *Die Jakkalssomer*. Hulle sorg immers vir spanningsverhale gegrond op deeglike studie waarin baie materiaal vindingryk verwerk is en waar daar veral deeglik afgerond word.

*Die blou van ons hemel* bevat dieselfde boustof. Dit sluit trouens ‘n stewige kontingent uit die einste Lae Lande in: ‘n hele KLM-be-

manning en ‘n verleidelike Vlaamse “joernaliste”, Justine Minnaer. Die teks bevat ook heelwat Nederlands en Engels. Die spontaniteit van dié uitwisseling wys die dae van die kulturele boikot is eindelik vergete. Ruben Meyer, waarnemende direkteur-generaal van Buitelandse Sake, ken nie slegs die werk van Hugo Claus nie, maar ook Grunberg, Lanoye en Möring! En die “Vlaamse” kan weer haar liefde vir Breyten bely. ‘n Besinning oor hierdie verbintenis bly nie uit nie. Meyer bevind “blanke Suid-Afrikanners” “het eerder Amerikaans grootgeword”, maar “ons deel tog ook baie met die Nederlandstaliges” (123). Justine se mooi mondjie herhaal die vriendelike nuwe cliché oor Afrikaans (wat “taal van de apartheid” vervang het): “‘t Is als Nederlands wat lang in de zon gelegen heeft ...”

Die hedendaagse binnelandse situasie duik ook op en karakters word deels geposisioneer t.o.v. politieke korrektheid. Die aksie-held Johan Castelyn en sy wildebewarder-makker vind saam-saam die bosoorlog waaraan hulle deelgeneem het “was donnerse tydmors” (67). Ruben, die hooggeplaaste held, is volkome trou aan die nuwe bedeling en is in hierdie posisie aangestel “om sy voorganger se gemors op te ruin” (24). Teen die einde aanvaar hy dit sonder bitterheid dat hy uitgeskuif word vir regstellende aksie hoewel hy selfs sy lewe op die spel geplaas het. Hoewel hierdie soort gegewe telkens opduik, word dit nie regtig uitgewerk nie. Dit laat die roman die aktualiteit ontwyk waarteen dit juis wil aanleun. Ook die verwronge patriotisme waarvan daar ten slotte sprake is, word in die proses nooit behoorlik gemotiveer nie, iets wat die belofte van die titel laat vervaag.

Sowel fokalisators as plek van handeling wissel voortdurend met flitse in Kaapstad, Washington, Brussel, ens. Die intrige word opgebou rondom ‘n staatsgreep in Togo en die aktualiteit van “bloeddiamante”. Die